

ELIF KORKUT

Kadın ve Tomris Uyar

"FEMİNİST bir kadın" deyince aklınızda ne canlanıyor? Sizi bilmem ama Türkiye'nin genelinde feminist; gıcık, erkeklerden nefret eden ve çevresindeki tüm kadınları erkeklere karşı örgütleyen, çok güçlü biri numarası yapan, erkeklerin söylediği her lafı bozan, ama en önemlisi "erkeksi" bir kadındır. Buradaki erkeksi; kadınsı bir kibarlığı üzerinde taşımayan, uysal ve narin değil manasındadır. Feministi erkeksi olarak tanıır. Yani kadın haklarını savunan kişiyi erkeğe benzeterek, onun tüm kadın olmalığini siller. Kadın dediğin, haklarını savunmaz çünkü. Ancak erkeğin hakları olabilir ona göre.

Benim gözümdeki feminist imgesi, feminist insanlarla yakın arkadaşlık kurunca oluştu. Bu yazıyı yazmadan önce kafamda kurgularken şunu fark ettim ki, tüm yakın arkadaşlarım feminist. Çünkü feminist olmayan bir kadınla arkadaşlık kurmak neredeyse imkansız; sizi erkek egemen toplumun gözlükleriyle gören, erkeklerin üstün olduğunu kabul etmiş ve tüm kadınları düşman ya da rakip olarak gören kadınlarla dolu ortaklık. Kıyafet/güzellik yarışması, çekıştirme, laf sokuşturma, kem göz...

Ancak bunlar, kadın-erkek, eşitlik, özgürlük konusunda aydınlanmış bir kişi için hem komik hem de üzücü düşünce ve davranışlar. Feminist demek erkek düşmanlığı demek değil, eşitlik istemek demektir. Günlük yaşantımızın, dilimizin hatta küfürlerin bile içine giren bir şey erkek egemenliği. İdeolojik olarak feminizmi benimsesenez bile, hayatın her alanına bunu geçirebiliyor olmak, tam bir dikkat ve kanıksamışlık gerektiriyor. Feminist kadının narinliği ve inceliği de burada; her sözü, hareketi ve düşüncesinde, eşitliği yaşaması ve yaşatabilmesinde gizli. Bu da onu zeki olmasının yanında kendi hayatına ve insana bunu saygılı, ölçülü, kimseyi acıtmayan, bilinçli ve güzel kılar. Tomris Uyar da bu kadınlardan bir tanesi.

'Güzel'i anlatabilmek

Tomris Uyar'ı da çoğu insan yalnızca, yazarları kendine aşık eden kadın olarak bilir. Çoğunluğu yukarıda bahsettiğim, feminizmi yanlış anlayanlar grubuna yakın kimselerdir.

Tüm yazılarının içinde Tomris Uyar, inceliğini gösterir. Onun inceliğini anlatabilmek, sanatını anlatabilmekle özdeş. Feminist bir kadının güzelliğini, sanatçının güzelliğini ya da sadece güzel anlatabilmek bile çok güçtür. Bunca yazar ve şair, bu güzelliği anlatmaya çalışırken sanatçı olmuştur.

İnceliği, kırılma olmasından gelmez Tomris Uyar'ın. O güçlü bir kadındır. Etrafında gördüğü her şeyi, düşünceleri ve duyguyu paylaşır ve yorumlar. Onu okuduktan sonra, huzurlu bir tortu kalır zihninizde. Huzurludur çünkü şiddeti anlatsa bile onu öyle bir yansıtır ki; özgürlükçü ve eşitlikçi, güzel bir kadın sanatçının gözünden siz olayı izlersiniz. Şiddet Tomris Uyar'ın güzelliğine teğet geçer gibidir, çünkü çirkinlik onunla birlikte varolamaz. Öylesine salt bir güzelliğe.

Yazar ve çevirmen olarak Türk edebiyatının en önemli isimlerinden biridir Tomris Uyar. Öykü kitaplarının yanında, denemeleri, günlükleri, köşe yazıları ve söyleşileri önceden yayımlandı. "Aşkın Yıpranma Payı" ise Elele dergisinde, 1976 Aralık ayından 1985'in Ocak ayına kadar yazdığı, 96 yazı ve 13 söyleşinin derlemesi. Elele, Almanya'da çıkan Eltern dergisinin uyarlaması, bir kadın/aile dergisi.

Tomris Uyar ne kadar para verilirse verilsin, piyasaya yönelik bir kitabın çevirmenliğini yapmayı,

Tomris Uyar

inandığı edebiyatın dışında yazmayı reddetmiş bir yazardır. Dolayısıyla edebiyat dışı bir dergide yazmak Tomris Uyar'ı tedirgin etmiş önce: "Öneri gelince, düpedüz şaşırımdı, yapabilir miyim acaba? Kolay değil; alıştığım çevrenin dışına çıkıyorum. Onlara bir şeyler iletmeye çalışırken dilimde ve anlatımda bir yapaylık baş gösterecek mi? Yoksa kendim mi olacağım? (...) Oyduğum yatağa rahatça akarken bir düşünmece girmiş gibiyim" (Gündöküm 1, s.154, 155). Elele'de yazmayı kabul etmesinin sebebi, toplumun belirli bir kesimine sesini duyurabilmek.

Zamanla, Elele'de yazmak, diğer edebiyat dergilerine yazmak kadar keyifli geliyor Tomris Uyar'a. Çünkü Elele'nin okur kitlesi, diğer edebiyat dergilerinden farklı ve farklı insanlarla iletişime geçmek, Tomris Uyar'ın bakış açısını genişletiyor, "Toplumumu daha iyi tanıdım" diyor.

Tomris Uyar'ın Çiçek Pasajı

Dergide yazdığı süre boyunca; kadına, anneliğe, aileye, topluma dair birçok izlenimini ve önerisini paylaşıyor. Ancak bunun dışında anılarına, tecrübelerine de sıkça yer veriyor.

Çalışan ya da çalışmayan, evli ya da bekar tüm kadınlara hitap edebilecek konular, gözlemler ve düşünceleri paylaşıyor Tomris Uyar. Kendi hayatından, evliliğinden, anneliğinden de parçalar görmek mümkün.

Yazdığı dergiye yaklaşık olarak her ay bir yazı gönderiyor. Bazen güncel olayları ya da gündemde olan tartışmaları da yorumluyor. Bu da bize, o dönem ile bugünü karşılaştırma imkanı sunuyor. Örneğin, cumhuriyetin 54. yıldönümünde yazdığı yazıda; gökten inme devrimin halkın yapısına aykırı olduğu eleştirisini ele alıyor. Geri dönüşü imkansız görüyor, dolayısıyla devamlı geçmişle eleştirmek ya da geçmişle yaşamak yerine, gününün sıkıntılarını çözmeye davet ediyor okuru. Bunu da, ananelere çocuklarını okuyan ve bilinçli kimseler olarak yetiştirme önerisiyle yapıyor.

Bir başka yazısında Türkiye'ye kadın haklarının gelişinden bahsediyor. Yıllarca insan yerine konmayan kadın, Kurtuluş Savaşında erkeklerle silah

arkadaşı oluyor, hem cephede hem geri hizmetlerde önemli görevler üstleniyorlar. Bunun üstüne yazar şöyle diyor; "Mustafa Kemal Türkiyeli kadına - anaya erkek karşısında tam bir eşitlik sağlayan yasaların çıkmasına önyak olurken, hiç kuşkusuz savasın artakalan bir gönül ve saygı borcunu ödemediğine inanıyordu."

Kitaba adını veren "Aşkın Yıpranma Payı" yazısında ise yazar şunu tartışıyor: Nesnelere eskimesi ve yıpranması doğal karşılanıyor, ancak hızla ve çokça değişen duygularımızın neden hep baki kalmasını bekleriz? Evliliklerde bu beklenti nelere yol açar ve çözümü neler olabilir?

Ülkü Tamer, Cermal Süreya, Behçet Necatigil ve daha birçok şairin mısralarını da bazı yazılarına ekliyor. Tomris Uyar'dan Çiçek Pasajı'nın öyküsünü Cermal Süreya'nın şiiriyle birlikte okuyoruz örneğin. Bu da İkinci Yeniciler için tarifsiz bir keyif.

Dergiden ayrılışı ise radikal bir kararla oluyor Tomris Uyar'ın. Elele dergisi, yeni bir yönetim kadrosuna giriyor ve yayın politikasını değiştiriyor. Artık hedef kitlesi güzelliğe, giyime kuşama meraklı, tüketici, modern şehirli kadın oluyor ve derginin magazin yönü öne çıkıyor. Son yazısından bir öncekinde şöyle diyor yazar: "Derginin şimdiki yeni yüzü beni de yeni bir döneme getirdi. Eskiden beri alanlar mı alacaklar Elele'yi, yoksa yine, yeni baştan yüzü belirsiz bir kitleye mi sesleneceğiz? Diyeceğim, yazarlığın temel sorunlarından biri kime, kimlere seslendiğimizdir. Kadın ya da erkek olmanız bu soruyu değiştirmez."

Aşkın Yıpranma Payı

Tomris Uyar
(Elele Dergisindeki Yazılar ve Söyleşiler, 1976 - 1985)

Yapı Kredi Yayınları, 354 s.

Tüm yazılarının içinde Tomris Uyar, inceliğini gösterir. Onun inceliğini anlatabilmek, sanatını anlatabilmekle özdeş. Feminist bir kadının güzelliğini, sanatçının güzelliğini ya da sadece güzel anlatabilmek bile çok güçtür. Bunca yazar ve şair, bu güzelliği anlatmaya çalışırken sanatçı olmuştur

